

**29.02.
2024.**
9.00 - 16.00

Komunikācijas, emocionālo un uzvedības traucējumu pazīmju saistības ar citiem bērnu attīstības grūtību riskiem

Ieva Bite, Malgožata Raščevska, Solvita Umbraško,
Ņikita Bezborodovs

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Bērnu klīniskā
universitātes
slimnīca

RĪGAS STRADIŅA
UNIVERSITĀTE

LIEPĀJAS
UNIVERSITĀTE

Agrīnā preventīvā
atbalsta sistēma
bērniem

Pētījuma jautājums:

Kādas ir komunikācijas, emocionālo un uzvedības traucējumu pazīmju saistības ar citiem bērnu attīstības grūtību riskiem?

Pētījuma dalībnieki: SKOLOTĀJI visā izlasē un 5 gadus vecu bērnu izlasē

AST iezīmju, motoro, kognitīvo un adaptīvo prasmju korelācijas bērniem 5 gadu vecumā skolotāju vērtējumā

	Motorās prasmes	Kognitīvās prasmes	Adaptīvā uzvedība	Valodas prasmes	Lasītprasme	Rakstītprasme	Matemātiskās iemaņas
Komunikācijas grūtības	-0,46***	-,29***	-,48***	-,285**	-,202**	-,208**	-,178*
Specifiskās izpausmes	-0,27**	-0,13*	-0,28***	-0,16*	-0,123	-0,077	-0,085
AST kopā	-0,416**	-0,26**	-,432**	-,254**	-,206**	-,182*	-,161*

***p=0,000

**p<0,001

*p<0,05

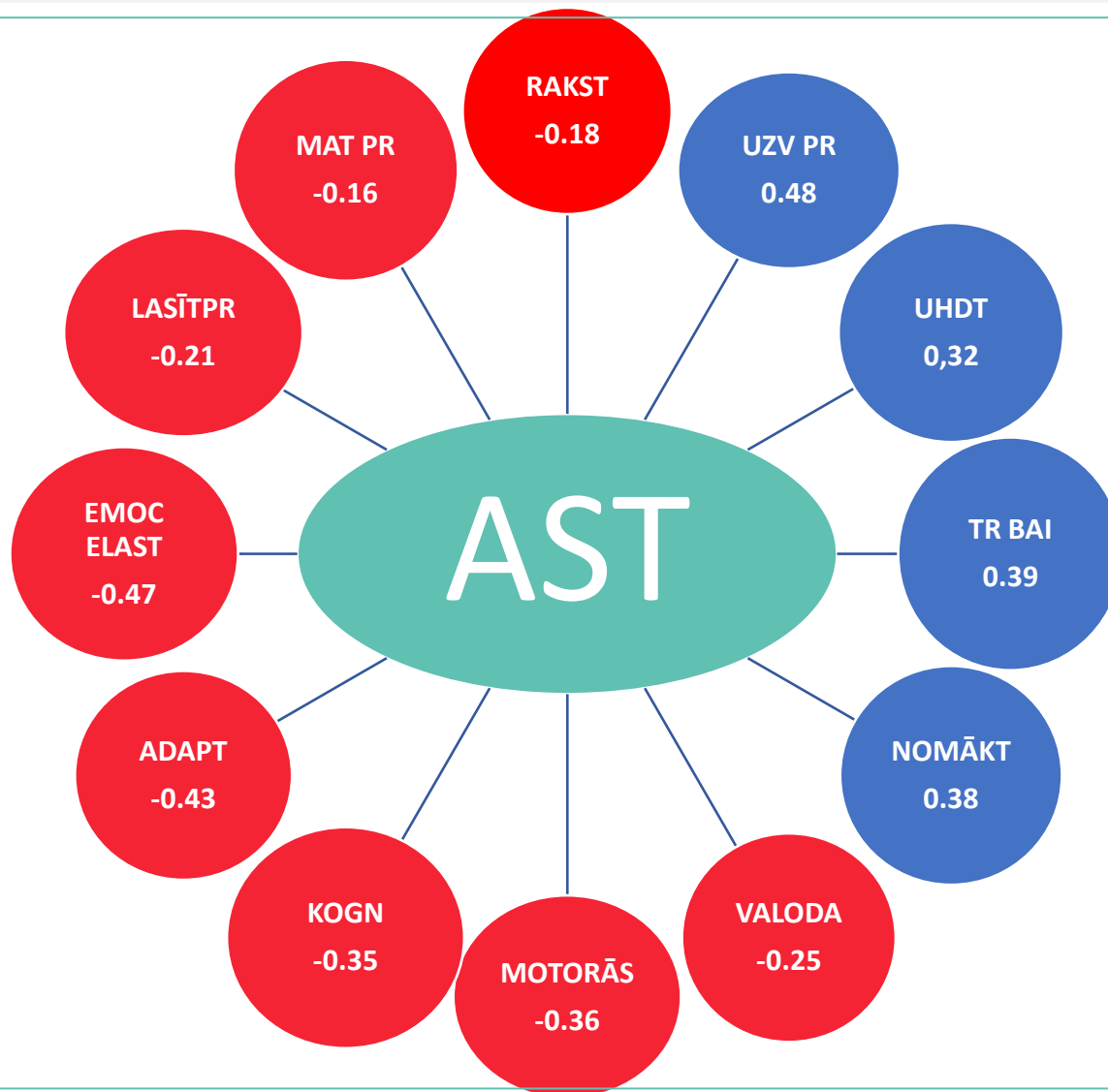
AST pazīmju saistība ar uzvedības problēmām, UDHT un emocionālām grūtībām visā izlasē skolotāju vērtējumā

	Emocionālā elastība	Opozicionāra uzvedība	Disociāla uzvedība	Uzvedības problēmas kopā	Neuzmanība	Hiperaktivāte	UDHT Kopā	Trauksme, bailes, nomāktība
Komunikācijas grūtības	-0,51***	0,13	0,22**	0,15*	0,28***	0,16*	0,25**	0,29***
Specifiskās izpausmes	-0,35***	0,26***	0,28**	0,23**	0,31***	0,25**	0,31***	0,27***
AST kopā	-0,47***	0,24**	0,28***	0,22**	0,34***	0,23**	0,32***	0,35***

***p=0,000; **p<0,001; *p<0,05

AST pazīmju saistība ar citām bērna attīstības grūtībām

Uzvedības traucējumu iezīmju, motoro, kognitīvo, valodas, mācīšanās un adaptīvo prasmju korelācijas bērniem 5 gadu vecumā skolotāju vērtējumā

	Motorās spējas	Kognitīvās spējas	Valodas prasmes	Lasītprasme	Rakstītprasme	Matemātiskās spējas	Adaptīvā uzvedība
Opozicionāra uzvedība	-0,33***	-0,24**	-0,27***	-0,20**	-0,29**	-0,29***	-0,47***
Disociāla uzvedība	-0,31***	-0,23**	-0,31***	-0,24***	-0,22**	-0,23**	-0,48***
Uzvedības problēmas kopā	-0,33***	-0,24**	-0,29***	-0,22**	-0,28***	-0,28***	-0,48***

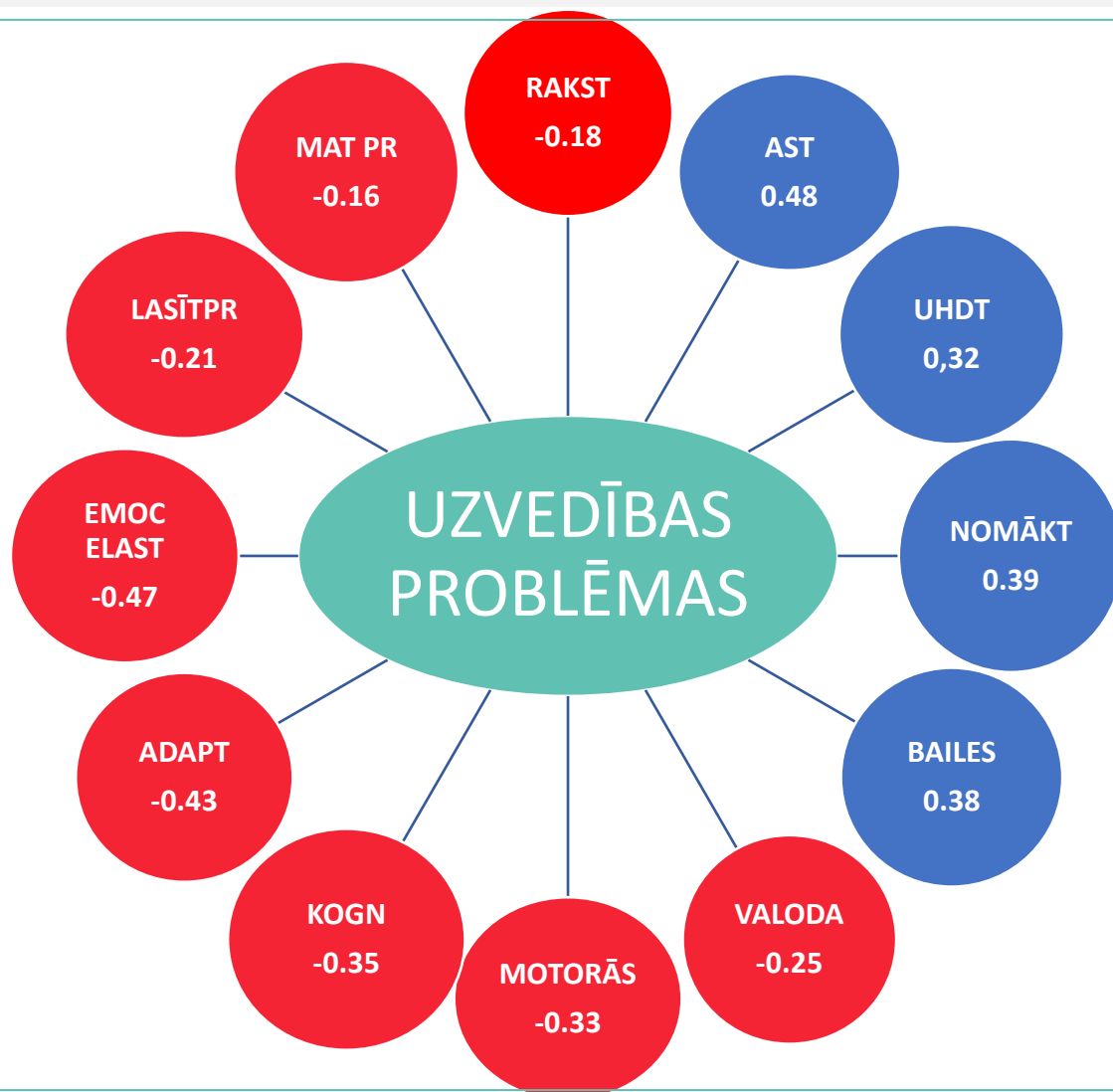
*** $p=0,000$; ** $p<0,001$; * $p<0,05$

Uzvedības traucējumu pazīmju saistība ar AST, UDHT, trauksmi, bailēm un nomāktību visā izlasē skolotāju vērtējumā

	Komunikācijas grūtības	Specifiskas izpausmes	AST	Neuzmanība	Hiperaktivitāte	UDHT	Trauksme	Nomāktība	Bailes	TR BAI NOM
Opozicionāra uzvedība	0,45***	0,34**	0,44**	,56**	,75**	0,70**	0,07	0,469**	0,13	0,11
Disociāla uzvedība	0,47***	0,37***	0,47**	0,57**	0,70***	,684**	0,09	0,37***	0,19**	0,14
Uzvedības problēmas kopā	0,46***	0,35***	0,46***	0,58**	0,78**	0,73**	0,08	0,46**	0,16*	0,13

***p=0,000; **p<0,001; *p<0,05

Uzvedības traucējumu pazīmju saistība ar citām bērna attīstības grūtībām

Emocionālo grūtību, motoro, kognitīvo, valodas, mācīšanās un adaptīvo prasmju korelācijas bērniem 5 gadu vecumā

	Motorās spējas	Kognitīvās spējas	Adaptīvā uzvedība	Valodas prasmes	Lasīt-prasme	Rakstīt-prasme	Matemātiskās iemaņas
Emocionālā elastība	0,51***	0,43***	0,61**	0,40***	0,30**	0,41***	0,37***
Trauksme	-0,15*	-0,09	-0,18*	-0,12	-0,03	-0,13	-0,10
Bailes	-0,23**	-0,20**	-0,23**	-0,19*	-0,11	-0,18*	-0,19*
Nomāktība	-0,39***	-,27**	-0,43***	-0,21**	-0,19*	-0,27***	-0,28***

***p=0,000; **p<0,001; *p<0,05

Emocionālo grūtību saistības ar citu traucējumu iezīmēm

Ieteikumi praksei komunikācijas grūtību gadījumos

- Nav “vienas zāles visiem”
- **AST gadījumos vienmēr svarīgi veidot bērna individuālo profilu!!!**
- Lai gan AST pazīmes korelē ar citām NAT grūtībām, kā arī uzvedības problēmām, katra bērna gadījumā šīs sakarības var būt atšķirīgas; ir svarīgi nodrošināt izglītības un uzvedības intervences.
- AST pazīmēm ir augsta korelācija ar trauksmi, bailēm un nomāktību, tātad intervence šo grūtību mazināšanai būs vajadzīga vairumā gadījumu.

Izglītības un uzvedības intervenču komponenti bērniem ar AST

Intervences komunikācijas grūtību (AST) gadījumos

- “Early Bird” – programma vecākiem pēc diagnozes saņemšanas
- Pirmsskolas komunikācijas terapija autismam (Preschool Autism Communication Therapy (PACT))
- Alternatīvā un augmentatīvā komunikācija
- ESDM: Agrīnā sākuma Denveras modelis
- Lietišķā uzvedības analīze (ABA)
- Kognitīvi biheiviorālā terapija

Agrīnā preventīvā atbalsta sistēma bērniem

Ieteikumi praksei uzvedības problēmu gadījumos

- Nav “vienas zāles visiem”
- **Uzvedības traucējumu gadījumos vienmēr svarīgs individuāls izvērtējums:**
standartizētas metodes, novērošana bērna skolas un mājas vidē, t.sk.vecāku un bērnu mijiedarbības izvērtējums, skolotāju un bērnu mijiedarbības izvērtējums
- Uzvedības problēmas ir bieži saistītas ar kognitīvām grūtībām, mācīšanās grūtībām, UDHT un AST, līdz ar to ir svarīgi nodrošināt gan izglītības, gan uzvedības intervences.

Intervences uzvedības problēmu gadījumos

- Vecāku-bērnu mijiedarbības terapija (Parent-Child Interaction Therapy)
- STOP 4-7
- Izšķirošie gadi (Incredible Years)
- Triple P
- Kognitīvi biheiviorālā terapija

"STOP, MAN IR PROBLĒMA!"

Ieteikumi praksei emocionālo problēmu gadījumos

- **Emocionālu grūtību gadījumos vienmēr svarīgs individuāls izvērtējums:**

standartizētas metodes, novērošana bērna skolas un mājas vidē, t.sk. vecāku un bērnu mijiedarbības, bērna un vienaudžu, bērna un pedagoga mijiedarbības izvērtējums.

- Emocionālas grūtības bieži ir saistītas ar citu traucējumu pazīmēm, līdz ar to ir svarīgi nodrošināt gan izglītības, gan uzvedības intervences.

Intervences emocionālo grūtību gadījumos

- Vecāku-bērnu mijiedarbības terapija – emocionālās attīstības modulis (Parent-Child Interaction Therapy - emotion development module)
- “Vēsie” bērni (Cool Kids)
- Kognitīvi biheiviorālā terapija

